

Organització dels primers auxilis en l'empresa

Maria Zaplana Ortín

PID/00153961

Universitat Oberta
de Catalunya

www.uoc.edu

Índex

Introducció.....	5
1. Antecedents.....	7
2. Definicions i conceptes.....	9
3. Consideracions generals de l'organització de primers auxilis.....	13
3.1. Cadena de socors	13
3.2. Primers auxilis en l'empresa	13
4. Aspectes principals de l'organització dels primers auxilis.....	15
4.1. Variables fonamentals de l'organització en l'empresa	15
5. Programa de primers auxilis.....	17
5.1. Els recursos humans	17
5.1.1. Selecció del socorrista	17
5.1.2. Formació en primers auxilis	18
5.2. Material i locals de primers auxilis	19
6. Informació general per a tots els treballadors.....	22
Bibliografia.....	23

Introducció

Els **primers auxilis** es defineixen d'una manera pràcticament constant com l'assistència immediata, adequada i provisional que es presta a una persona abans de l'arribada de personal mèdic especialitzat. El seu objectiu és aturar, i si és possible revertir, el dany que ha sofert la víctima o bé contribuir perquè aquesta en pateixi les conseqüències mínimes.

Qualsevol persona hauria de ser capaç de prestar els primers auxilis, si tenim en compte la possibilitat que els accidents es produeixin en circumstàncies molt diverses (a la feina, circulant, en zones de lleure, a la llar, etc.) i que tenen la raó de ser en la immediatesa amb què permeten atendre l'accidentat.

En l'empresa, juntament amb la lluita contra incendis i l'evacuació dels treballadors, l'organització de primers auxilis actualment és una mesura d'emergència d'adopció obligada (article 20 de la Llei 31/1995). La no-adopció d'aquesta mesura té el caràcter d'infracció greu, o molt greu, si origina un risc greu i imminent per a les persones (articles 47.10 i 48.8).

Tanmateix, l'objectiu d'aquest mòdul no és oferir la formació necessària per a administrar els primers auxilis en una empresa, sinó donar a conèixer les eines i els recursos que es necessiten per a dur-ne a terme l'organització en qualsevol empresa. Per tant, les referències de quadres clínics i tècniques sanitàries que apareixen al llarg del mòdul són només un recurs adreçat a facilitar la comprensió d'alguns dels continguts específics.

1. Antecedents

"Jo no era ni un savi ni un metge, sinó un simple particular. La vista de l'horror d'aquell camp [...] em va inspirar l'ardent desig que, en el futur, les víctimes de la guerra fossin reconegudes com a sàgrades, sense distinció de grau ni de nacionalitat [...]."

(Jean-Henri Dunant, *Record de Solferino*)

La **història dels primers auxilis** es remunta a mitjan **segle XIX** i està vinculada a les guerres que es van produir en aquest període a Europa. Així, amb motiu de la guerra de Crimea el 1854 i gràcies a la participació d'una infermera, **Florence Nightingale**, un govern va autoritzar i va donar suport per primera vegada a la primera estació de primers auxilis amb finalitats sanitàries i de socors.

Pocs anys després, **Jean-Henri Dunant**, un empresari ginebrí que va ser testimoni en la batalla de Solferino del sofriment dels ferits en el camp i de l'absència de cossos de socors organitzats (1859), va tenir la idea de portar alleujament a les víctimes quan i on ho necessitessin. Amb el lema *tutti fratelli*, va ser fundador de la Creu Roja.

Del camp de batalla a la societat civil

Les intervencions humanitàries en cas de conflicte armat van permetre el desenvolupament de coneixements mèdics i de tècniques que més endavant es van aplicar a la població civil. Inicialment, sobre víctimes d'incendis o fenòmens naturals com poden ser les inundacions, per a estendre's més tard a tot tipus d'accidents, especialment els accidents de trànsit a la carretera. Actualment es considera l'aplicació de cures i procediments immediats a qualsevol persona que de manera fortuïta tingui una lesió o es posi malalta de sobte, amb independència de la situació en què sorgeixi aquesta necessitat.

De la fàbrica a l'oficina

En l'àmbit concret de l'empresa, les necessitats en primers auxilis també han evolucionat d'acord amb el canvi de sectors amb més ocupació, i també segons les característiques dels nous llocs de treball associats i la seva ubicació física més habitual.

En el període comprès **entre 1959 i 1975**, l'Estat espanyol va passar de ser un país eminentment agrari a tenir una indústria que donava feina al 37% de la població ocupada. El desenvolupament d'indústries com la metal·lúrgica o la química va consolidar el procés d'industrialització del país, iniciat anys enrere amb l'aparició i el desenvolupament de les indústries siderúrgica i tèxtil, sobretot.

En canvi, a mitjan els anys setanta es va produir l'expansió del sector de serveis i el consegüent retrocés de la indústria com a sector principal d'ocupació.

Aquest escenari d'avenç i retrocés relatius entre sectors d'activitat que s'ha mantingut fins avui dia ha determinat la coexistència d'empreses de perfil molt diferent pel que fa al tipus i el nivell de risc (ergonòmics i psicosocials davant d'higiene i seguretat), a les dimensions i característiques de la plantilla, i a la ubicació de l'empresa en relació amb serveis d'urgències externs. (Les fàbriques es van construir sovint en polígons industrials allunyats en general d'un centre sanitari, mentre que les empreses del sector de serveis acostumen a estar situades a l'interior dels nuclis urbans o a les proximitats.)

Considerades totes aquestes circumstàncies, el 1995, la **Llei de prevenció de riscos laborals** estableix que l'empresari havia d'organitzar els primers auxilis tenint en compte la **dimensió i l'activitat de l'empresa** (article 20, "Mesures d'emergència").

En tot cas, cal considerar que els primers auxilis formen part de l'assistència sanitària total que han de rebre els treballadors. Com a tal, i alhora igual que en la resta de mesures d'emergència obligatòries, les accions específiques han d'estar planificades adequadament i els recursos que s'assignin han de ser proporcionals a les necessitats que cada empresa estableixi després d'una anàlisi correcta de la seva situació.

2. Definicions i conceptes

Per a comprendre i, en conseqüència, aplicar correctament les recomanacions en matèria de primers auxilis en l'empresa, tenint en compte d'una banda els seus antecedents com a tècnica (medicina bèl·lica i de catàstrofes) i, de l'altra, les característiques dels llocs de treball per als quals inicialment van resultar més necessaris (indústria i construcció, allunyats de nuclis urbans), és convenient conèixer tan exactament com sigui possible el significat dels termes que es fan servir més sovint.

1) **Víctima.** Es considera que ho és qualsevol persona que sofreix una lesió o un trastorn funcional transitori o permanent a causa de l'acció d'un agent agressor extern.

Se solen produir víctimes a conseqüència d'accidents i de catàstrofes naturals. En el context de la prevenció de riscos laborals, també es considera víctima qualsevol treballador que pateixi els **efectes sobtats d'una malaltia** (Reglament dels serveis de prevenció, article 37.3).

Accident. Ho és qualsevol fet fortuït del qual es deriva un dany. A l'Estat espanyol, quan el dany produït és una lesió que pateix un treballador en ocasió o a conseqüència del treball que executa per compte d'altri, legalment té el caràcter d'accident laboral (article 115 del Text refós de la llei general de la Seguretat Social) i origina responsabilitats civils i administratives.

Exemple

Són exemples d'accident l'atrapada d'un treballador entre les parts d'una màquina, la caiguda al mateix nivell per la presència d'un terra relliscós o el sobreesforç muscular per la manipulació inadequada d'una càrrega.

2) **Catàstrofe.** La Societat Internacional de Medicina de Catàstrofes la defineix com **un esdeveniment inesperat** i inhabitual que produeix grans destrosses, desestructura els sistemes, desborda els operatius i exigeix recursos d'actuació extraordinaris. Les catàstrofes se solen produir a causa de **fenòmens naturals**. Es produeixen en tota o bona part de la població afectada. Poden requerir mesures d'ajuda internacional.

Exemple

Les lesions per catàstrofes són de gravetat màxima i tenen capacitat per a provocar la mort o la discapacitat permanent. L'amputació d'un o més membres, lesions medul·lars o cremades extenses són exemples de lesions per catàstrofe.

3) **Emergència col·lectiva.** D'acord amb la mateixa font, es diferencia de la catàstrofe perquè els sistemes socials en general (de rescat, socors, sanitaris, de transport, etc.) continuen funcionant. Solen ser el resultat d'**accidents indus-**

trials o tecnològics, tenen caràcter col·lectiu i afecten una part de la població. En aquests casos, protecció civil, els bombers i la Creu Roja formen part del sistema públic previst per a intervenir.

En l'empresa es poden donar situacions d'emergència col·lectiva entre els treballadors, amb afectació o sense de la població circumdant a l'empresa. En aquests casos, esdevé necessària la col·laboració entre els mitjans d'ajuda i socors interns i externs.

Exemple

La fuga accidental de gasos tòxics o de productes químics, incendis, explosions o actes de terrorisme són exemples d'emergències col·lectives. En el medi laboral també pot tenir aquest caràcter la caiguda sobre un grup de treballadors d'un mur de càrrega durant la realització d'una obra, o la precipitació d'aquests a un col·lector de residus radioactius.

Emergència mèdica. Es defineix com una situació amb **risc vital imminent** si no s'actua de manera ràpida. Fa referència a una situació de compromís i risc vital. Es pot produir en el curs de la jornada laboral, a conseqüència d'un accident de treball o bé d'una malaltia coneguda o intercurrent.

Exemple

L'asfíxia per presència d'un cos estrany en la via respiratòria, l'hemorràgia severa espontània o per traumatisme o ferides greus, la pèrdua prolongada del coneixement o les convulsions són situacions d'emergència mèdica.

4) Urgència mèdica. Per comparació amb l'emergència mèdica, una urgència mèdica és una interrupció sobtada en l'estat normal de salut d'una persona que permet una certa espera per a ser atesa sense que això representi un risc vital.

L'**Organització Mundial de la Salut (OMS)**, per la seva banda, defineix *urgència* com l'aparició fortuïta en qualsevol lloc d'un problema de causa diversa i gravetat variable que genera la **vivència** de la necessitat d'atenció per part de l'individu o del seu entorn.

La definició de l'**OMS** té connotacions importants. D'una banda, en definir la urgència mèdica a partir de la percepció subjectiva de necessitat per part de la persona afectada i no de l'objectivada pel personal mèdic encarregat d'atendre-la, descriu certament la situació de demanda de serveis mèdics per part de la població que es produeix sovint (les urgències percebudes originen sovint el màxim nombre de casos que acudeixen als serveis d'urgències dels hospitals).

La necessitat plantejada en relació amb l'atenció sanitària de la població general és extensible a la demanda d'intervenció sanitària que es pot produir en les empreses, en què la plantilla és constituïda ni més ni menys que per una fracció del total de la població general (població ocupada).

Considerant d'altra banda el que estableix l'RSP en l'article 37, es pot donar el cas que la necessitat d'atenció sanitària urgent percebuda pel treballador arribi a posar en marxa en l'empresa els elements organitzats per a l'administració de primers auxilis.

Per això, i també atès el diferent perfil d'empreses actuals pel que fa al tipus d'activitat i al tipus de riscos laborals, l'ús adequat del concepte d'urgència i del que significa atendre-la d'una manera eficaç representen actualment la pedra angular per a una organització racional dels primers auxilis i una assignació de recursos eficient en les empreses.

El personal format per a prestar els primers auxilis i, encara millor, tothom qui té responsabilitats en la seva organització específica o en l'organització general de la prevenció en l'empresa, ha d'estar ben informat de quines són les situacions en què la intervenció és imprescindible, convenient o improcedent.

El Consell d'Europa, juntament amb l'Oficina Regional de l'OMS, planteja la necessitat d'establir tres **categories** d'urgències:

a) **Urgències lleus.** Són aquelles en què la demora de l'assistència no produeix en absolut cap canvi sobre el pronòstic.

b) **Urgències menys greus.** Són aquelles en què l'atenció es pot demorar unes hores, sense que amb això empitjori el pronòstic.

c) **Urgències greus.** Són aquelles en què la demora de l'atenció mèdica comporta un increment important de la mortalitat i un empitjorament general del pronòstic.

Quan no hi ha demora mínima permesa, parlem d'**emergència mèdica**.

Exemple

El mal de coll, els símptomes del refredat comú o el mal d'esquena posterior a una sessió prolongada de treball amb l'ordinador són exemples de situacions per a les quals no cal una atenció mèdica d'urgència i en les quals no procedeix, per tant, cap de les tècniques de primers auxilis.

5) Primers auxilis. Els primers auxilis són l'assistència immediata que es presta a les víctimes abans de l'arribada de personal mèdic especialitzat. Consisteixen en una sèrie de mesures ràpides i senzilles que tenen com a objectiu aturar i, si és possible, revertir el dany ocasionat o minimitzar-ne les conseqüències.

Exemple

Alliberar la via aèria d'un cos estrany, aturar una hemorràgia mitjançant pressió a la zona que sagna o rentar de manera immediata les cremades químiques de les zones de pell i mucosa són exemples de tècniques utilitzades durant l'aplicació de primers auxilis.

6) **Socorrisme.** Des del punt de vista pràctic, el socorrisme es pot definir com el conjunt d'accions que amb una base tècnica permeten a una persona amb aptitud i capacitació suficients realitzar una primera assistència a una víctima la situació crítica de la qual pot posar fi raonablement a la seva vida si no rep ajuda immediata i eficaç.

7) **Cadena de socors.** Es tracta d'una seqüència organitzada d'activitats que s'executen per a aconseguir la mobilització més eficaç dels recursos **adequats**. Aprovada pels comitès d'emergència, té una utilitat màxima en les situacions en què cal optimitzar uns recursos proporcionalment limitats en relació amb el grup de persones que necessiten ajuda.

3. Consideracions generals de l'organització de primers auxilis

Tota la població hauria de tenir unes nocions mínimes per a practicar les primeres cures a les víctimes (per accident o malaltia sobtada) fins a l'arribada dels equips assistencials, seguint els passos del que es coneix com a *cadena de socors*, amb la sigla PAS (protegir, avisar, socórrer).

3.1. Cadena de socors

1) **Protegir.** Aquesta acció és aplicable especialment en les situacions en què l'agent extern causant del dany que pateix la víctima continua actuant. Per aquest motiu, fins i tot abans de l'aplicació de qualsevol tècnica o maniobra és necessari allunyar del perill tant la víctima com el socorrista, per a evitar que el nombre de víctimes augmenti.

2) **Avisar.** En el medi extralaboral això sempre significa informar de la situació els equips d'ajuda externs: els equips de salvament (bombers) o l'ambulància.

En l'àmbit laboral, els plans d'emergència i evacuació de l'empresa han de tenir prevista la comunicació tant interna com externa de l'emergència i la petició d'ajuda.

Avís d'incendi

Quan s'inicia un foc en una empresa, han d'acudir al lloc els membres de l'equip de primera intervenció, els quals, després d'avaluar la situació, han d'intentar sufocar l'incendi o han d'aconsellar l'evacuació de l'edifici i la comunicació externa amb els bombers. Fent un paral·lelisme, si hi ha víctimes, les persones formades per a prestar els primers auxilis en l'empresa exerciran respecte a aquestes el mateix paper que uns equips de primera intervenció l'actuació dels quals fos obligatòriament seguida en tots els casos de l'arribada dels bombers.

En qualsevol cas, tant dins com fora de l'empresa, l'alerta ha d'incloure una informació clara i precisa perquè ajudi els serveis externs a fer-se una idea tan real com sigui possible de la situació i a determinar el nombre i la naturalesa dels recursos necessaris (una ambulància o més, medicalitzades o ordinàries, helicòpter, bombers, etc.).

3) **Socórrer.** El tercer pas és socórrer la víctima. Aquesta intervenció s'ha de fer sempre d'acord amb l'aptitud, la formació i l'entrenament de què es disposi. Cal tenir en compte que els efectes d'uns primers auxilis inadequats poden resultar irreversibles.

3.2. Primers auxilis en l'empresa

Per a actuar amb eficàcia i eficiència davant d'una situació d'emergència és necessari disposar d'un sistema planificat d'intervenció i d'un grau de formació i entrenament suficient que garanteixi la prestació dels primers auxilis. Per a

Víctimes potencials

A part de retirar la víctima del lloc en cas d'incendi, d'emissions o d'enderrocaments, de vegades cal impedir l'accés a altres persones per a protegir tant la víctima d'un possible agreujament com altres persones de convertir-se en víctimes potencials (cons en els accidents de trànsit en carretera).

prestar-los, cal respectar en tots els casos el principi hipocràtic *primum non nocere* ('el primer és no perjudicar'). A vegades, l'assistència sanitària posterior no és capaç de reparar el dany causat per uns primers auxilis mal practicats.

Els primers auxilis són una part de l'assistència sanitària total dels treballadors i han de ser planificats de manera organitzada integrant les persones, els equips i els materials tècnics, les instal·lacions i els mitjans de comunicació i col·laboració amb els serveis especialitzats externs a l'empresa.

Per a aconseguir-ho, cal haver disposat anteriorment de la presència de persones capacitades i entrenades que puguin acudir aviat a auxiliar la víctima i actuïn de manera coordinada, sense interferir-se i sense que es produeixin, per tant, ni duplicació ni pèrdua d'esforços en general.

Encara que l'empresa no pertanyi al grup de les que tenen una perillositat especial, a causa del tipus d'activitat o dels materials i les substàncies que poden contenir, d'acord amb la legislació vigent, ha de disposar igualment dels mitjans suficients, humans i materials, per a la prestació de primers auxilis, els quals han de reunir les condicions necessàries per a un bon funcionament. Segons la mateixa legislació, l'empresa ha d'organitzar els primers auxilis d'acord amb els riscos que la caracteritzen.

4. Aspectes principals de l'organització dels primers auxilis

Els primers auxilis en l'empresa s'han d'organitzar d'una manera adequada. Això comporta considerar prèviament una sèrie d'aspectes fonamentals que definiran alguna de les característiques principals dels recursos necessaris i també ens guiaran de manera encertada a l'hora de seleccionar-los.

4.1. Variables fonamentals de l'organització en l'empresa

Activitat econòmica de l'empresa: tipus i nivell de risc associats.

L'anàlisi de riscos de l'activitat de l'empresa que ha de precedir reglamentàriament qualsevol acció preventiva i els resultats de l'avaluació d'aquests riscos que no s'hagin pogut eliminar ens donaran la informació necessària en cada cas.

Les empreses que duen a terme processos intrínsecament perillosos o que acumulen substàncies o productes d'aquesta naturalesa han de preveure la possibilitat d'accidents d'una gravetat molt superior a la que s'esdevé en altres tipus d'activitat i circumstàncies.

Dimensió i organització de l'empresa

El **nombre de treballadors** de l'empresa, el **nombre de centres de treball** i l'existència d'**un o més torns de treball** són aspectes clau a l'hora de determinar quin nombre de persones pot ser suficient perquè l'empresa els proporcioni formació en primers auxilis.

Estructura empresarial

Aquest aspecte fa referència a les característiques de la construcció on s'allotja l'empresa. L'existència d'una sola planta o de més, el **tipus d'accés** que té l'empresa i les dificultats o facilitats associades, la presència d'**una o diverses naus**, o bé d'**espais de treball** individuals, integrats, aïllats o estancs, etc.

Indicadors de salut laboral de l'empresa: accidents de treball i estat de salut de la plantilla.

Nivells de risc en l'empresa

Els riscos són diferents en un accident de treball en la indústria que en un accident de treball en un centre dedicat a l'activitat administrativa o comercial exclusivament.

La freqüència d'accidents de treball, el lloc on es produeixen habitualment (els accidents en el trajecte o accidents *in itinere*, i els que es produeixen en desplaçament durant la jornada laboral no es poden beneficiar dels recursos interns de l'empresa) i les lesions més freqüentment associades són dades que indiquen el contingut de la formació en primers auxilis que pot ser més útil en cada empresa i haurien de dirigir la selecció de continguts.

L'edat o el sexe, i també les dades de caràcter col·lectiu relatives a la salut de la plantilla que les empreses coneixen com a resultat de les activitats de vigilància de la salut, són dades que fins a un cert punt poden ajudar a anticipar el tipus de situació que amb més probabilitat pot requerir en cada empresa l'ajuda del personal entrenat.

Localització de l'empresa

La **distància temporal de l'empresa amb un hospital** (isòcrons) és un dels factors principals (juntament amb el tipus d'activitat de l'empresa) que determina necessitats en l'organització de primers auxilis.

No té sentit oferir una formació exhaustiva i específica que en tot cas cal repetir (per a mantenir actualitzats tant els coneixements com la pràctica), si pràcticament no hi haurà temps material per a aplicar-la a la víctima. És el cas de les empreses situades en centres urbans i, en general, amb un temps previsiblement molt curt fins a l'arribada des de l'exterior de serveis sanitaris especialitzats.

Els factors principals que defineixen els serveis de primers auxilis d'un lloc de treball són els **riscos específics de l'activitat** i la **disponibilitat d'assistència mèdica** especialitzada (OIT).

Indicadors segons la naturalesa de l'empresa

Les necessitats d'una empresa en què hi hagi risc de cremades químiques són diferents de les de les empreses en què el risc principal siguin les caigudes a un nivell diferent (construcció), o entre aquestes i aquelles altres que registrin accidents de treball per caigudes al mateix nivell en la via pública (accidents fora del centre de treball).

Vigilància de la salut associada a l'edat i el sexe

Els infarts de miocardi aguts o l'ictus cerebral estan associats a la presència de factors de risc, entre els quals hi ha l'edat i també el sexe. Aquestes situacions clíniques es poden produir durant la jornada laboral i requerir la prestació de primers auxilis abans de l'arribada dels serveis sanitaris especialitzats.

La lipotímia associada a hipotensió o a altres circumstàncies (diètes, anèmia per falta de ferro, etc.) es pot produir amb més freqüència en una plantilla en què predominin persones joves.

5. Programa de primers auxilis

Són requisits bàsics d'un programa de primers auxilis:

- a) Els recursos humans
- b) L'equip i el material
- c) Els locals

En la legislació espanyola, l'LPRL, en l'article 20, estableix que l'empresari ha d'adoptar les mesures necessàries en matèria de primers auxilis, designant per a això (igual que per a la resta de mesures d'emergència considerades) el personal encarregat de posar en pràctica aquestes mesures i comprovant-ne periòdicament, si escau, el funcionament correcte. Amb caràcter general per a totes les mesures, en aquest article també s'estableix que el **personal designat** ha de tenir la **formació** necessària, ha de ser suficient en nombre i ha de disposar del **material adequat**.

5.1. Els recursos humans

Els recursos humans d'un programa de primers auxilis es coneixen com a *socorristes*. La seva actuació correspon a la tercera baula de la cadena de socors (protegir, avisar i socórrer) i formen part d'un dels equips que reglamentàriament hi ha d'haver en l'empresa per a afrontar les possibles emergències.

Han de ser treballadors de l'empresa que tinguin aptituds i formació adequades per a ajudar la víctima abans de l'arribada dels serveis sanitaris especialitzats.

5.1.1. Selecció del socorrista

1) **Nombre**. El nombre de socorristes per nombre de treballadors que requereix una empresa no resulta de l'aplicació d'una fórmula aritmètica. Només de manera orientativa, per a empreses amb un risc baix, s'ofereix habitualment la xifra d'un socorrista cada 50 treballadors per torn (4).

Cal recordar que en relació amb els socorristes, no hi ha un nombre reglamentari, sinó que és reglamentari que el nombre escollit sigui **suficient** per a atendre les necessitats de l'empresa. Per a determinar el grau de suficiència, l'empresari ha de tenir en compte cada una de les variables fonamentals de l'organització dels primers auxilis (apartat 4.1).

2) **Aptitud**. L'administració de primers auxilis en l'empresa, i el socorrisme en general, té un caràcter voluntari. Malgrat això, no totes les persones reuneixen les característiques necessàries per a actuar com a socorristes. Per extensió, no

tots els treballadors que mostrin una bona predisposició envers la participació en els equips de primers auxilis (actitud) estaran en la millor situació per a ser seleccionats (aptituds). Les aptituds principals són les següents:

- a) Sentit de la responsabilitat envers el grup (com a membre de l'equip)
- b) Serenitat i capacitat d'autodomini (ni impulsivitat ni precipitació)
- c) Capacitat per a la presa de decisions (iniciativa i raonament lògic)
- d) Agilitat d'actuació (ni impulsivitat, ni precipitació ni demora)

És igualment necessari tenir:

- a) Integritat física
- b) Estabilitat emocional

Aquestes dues característiques fan referència a la necessitat que el socorrista tingui un estat adequat de salut mental i física. Així mateix, no ha d'estar limitat en la capacitat de desplaçar-se o de realitzar cap maniobra. A l'hora de la selecció, la serenitat i l'autodomini poden ser un bon indicador d'estabilitat emocional.

En tot cas, en comptes de buscar entre els treballadors els que compleixin aquestes condicions, és més pràctic desestimar d'entre els voluntaris els que no les compleixin. A la pràctica, habitualment cal intentar apropar-se al màxim possible al nombre suficient de socorristes, i disposar dels que s'ajustin millor al perfil d'idoneïtat.

5.1.2. Formació en primers auxilis

La formació que cal **proporcionar des de l'empresa** als membres dels equips de primers auxilis ha de ser, una vegada més, adequada i suficient. Consegüentment, la procedència, l'especificitat i la factibilitat d'acord amb els recursos humans i materials de l'empresa han de determinar-ne el contingut.

La selecció dels cursos de formació no s'ha de dur a terme a partir de continguts estàndard sinó que s'ha d'ajustar a les necessitats que cada empresa hagi determinat prèviament. Tampoc no s'ha de realitzar amb un afany d'exhaustivitat basat en la convicció que més és millor.

1) **Formació bàsica.** Té caràcter mínim, però pot ser suficient en empreses amb un nivell baix de risc avaluat. Aquesta formació permet l'actuació en les situacions següents:

- a) Obstrucció de la via aèria
- b) Pèrdua de consciència
- c) Parada cardiorespiratòria
- d) Hemorràgies

Es tracta de situacions que es poden produir com a conseqüència d'un accident de treball o d'una patologia comuna, la manifestació de la qual es produeix en el transcurs de la jornada laboral.

Aquesta formació mínima ha d'incloure de manera indispensable els coneixements necessaris per a evitar el contagi amb agents infecciosos per mitjà de la sang, de la saliva i d'altres secrecions de la víctima (risc de contagi del virus de l'hepatitis i del VIH).

2) Formació complementària. Permet atendre situacions d'urgència mèdica fins a l'arribada del personal sanitari especialitzat:

- a) Crisis convulsives
- b) Cremades per foc
- c) Ferides obertes
- d) Contusions, fractures i luxacions
- e) Intoxicacions
- f) Lesions per electrocució

En aquest cas, les víctimes que cal atendre procedeixen principalment d'accidents individuals o col·lectius en l'empresa, encara que no exclusivament (convulsions). El tipus de risc avaluat en l'empresa i la distància de l'empresa als serveis mèdics especialitzats en determinarà la selecció i en concretarà el contingut.

3) Formació específica. La necessitat d'aquesta formació està en relació amb un tipus de risc determinat, més freqüent en la indústria i en concret en les empreses del sector químic.

No obstant això, cal tenir present la diversitat d'empreses que actualment comprèn el sector de serveis.

Formació segons el tipus de risc en l'empresa

Els laboratoris dedicats a la investigació o a la docència a vegades necessiten preveure la presència de socorristes amb aquest tipus de formació.

- a) Cremades químiques
- b) Intoxicacions per productes químics
- c) Rescat en ambient tòxic (gasos)
- d) Oxigenoteràpia
- e) Accidents per incendis i explosions

5.2. Material i locals de primers auxilis

L'RD 486/1997, de 14 d'abril, pel qual s'estableixen les disposicions mínimes de seguretat i salut en els llocs de treball, en l'article 10 estableix aquestes disposicions en relació amb el **material i locals de primers auxilis**. Per tant,

la lectura i el seguiment d'aquestes disposicions per part de totes les persones que tinguin responsabilitats en l'organització dels primers auxilis en l'empresa és obligada i insubstituïble.

En concret, sobre el material per als primers auxilis, l'RD estableix que:

"tot lloc de treball ha de disposar, com a mínim, d'una farmaciola portàtil que contingui desinfectants i antisèptics autoritzats, gases estèrils, cotó hidròfil, benes, esparadrap, apòsits adhesius, tisores, pinces i guants d'un sol ús."

Amb caràcter general, es pot dir que el contingut de les farmacioles s'ha d'escollir seguint un criteri de racionalitat i suficiència. A l'interior hi ha d'haver tot el que l'empresa necessiti d'acord amb el que s'ha avaluat, però alhora només ha de contenir el que les persones encarregades d'administrar els primers auxilis estiguin en disposició d'utilitzar correctament.

També, com en el cas de la formació, es pot parlar d'un contingut bàsic de caràcter general, ampliable en cas de necessitat per a afrontar situacions específiques (NTP458).

a) Instrumental bàsic: tisores i pinces

b) Material de cures:

Apòsits estèrils

Pegats oculars

Triangles d'embenat provisional

Gases estèrils de mida diversa

Cel·lulosa, esparadrap i benes

c) Material auxiliar:

Guants

Manta termoïllant

Màscara de reanimació cardiopulmonar

d) Material específic:

Bossa de gel sintètic

Aigua o solució salina al 0,9%, si no hi ha rentaüells (i risc d'esquitxades)

Tovallolletes netejadores sense alcohol (si no és possible disposar d'aigua i sabó)

Bossa de plàstic per a material de primers auxilis usat (i contaminat)

En determinades empreses i circumstàncies, pot ser necessari disposar de lliteres per al trasllat de les víctimes.

El material per a prestar primers auxilis s'ha de correspondre amb la formació rebuda, i aquesta, al seu torn, amb les necessitats de l'empresa. En tots dos casos hi ha d'haver un manteniment correcte, per mitjà de la formació continuada i de la revisió i reposició periòdiques del material.

6. Informació general per a tots els treballadors

Com a objecte de dret i també perquè hi pugui haver una participació plena dels treballadors en el model d'organització pel qual s'opti, és necessari que tot el personal de l'empresa estigui informat de les mesures de primers auxilis.

Els aspectes següents són uns quants dels punts essencials que, d'acord amb l'OIT, ha d'incloure una **sessió informativa** de l'organització dels primers auxilis de l'empresa.

La informació coincideix en alguns punts amb la que s'ha de subministrar en relació amb el pla d'emergència i evacuació:

- a) **Organització dels primers auxilis**, incloent-hi el procediment previst per a accedir a l'assistència externa especialitzada (comunicació interna i externa amb els serveis externs d'ajuda en emergències).
- b) Nom dels **companys designats** com a personal de primers auxilis.
- c) **Formes de comunicació** de la informació sobre un accident i destinataris de la informació (telèfon, correu electrònic, megafonia, etc.).
- d) **Localització del material** de primers auxilis.
- e) **Localització de la sala** de primers auxilis (on n'hi hagi una).
- f) **Localització de l'equip** de salvament (si cal).
- g) **Accions** que han de dur a terme els **treballadors** en cas d'accident (protocol d'actuació en cas d'accident).
- h) **Accions** que han de dur a terme els treballadors **després d'un accident** (protocol d'actuació en cas d'accident).
- i) **Formes de suport** al personal de primers auxilis en la tasca que aconsegueixen.

Bibliografia

Llei 31/1995, de 8 de novembre, de prevenció de riscos laborals.

RD 39/1997, de 17 de gener, pel qual s'aprova el Reglament dels serveis de prevenció.

Conveni 155 sobre seguretat i salut dels treballadors, 1981: OIT.

RD 486/1997, de 14 d'abril, sobre disposicions mínimes de seguretat i salut en els llocs de treball.

NTP 458: Primers auxilis en l'empresa: organització. Ministeri de Treball i Assumptes Socials, Institut Nacional de Seguretat i Higiene en el Treball.

